MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

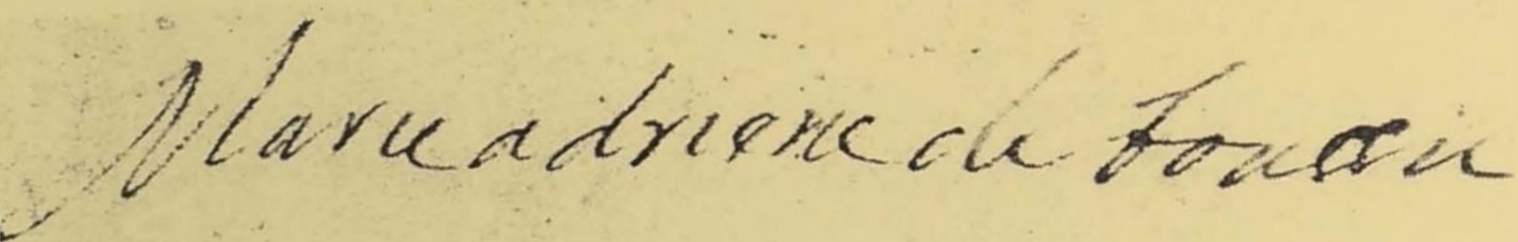

34ste Jaargang, 2009, nr. 1
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS
Afgiftekantoor Ninove 1
1e trimester 2009

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem (054/32.23.02)
Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove (054/32.71.58)
Penningmeester: André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal (054/33.65.68)
Bestuursleden:
Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem (054/33.55.75)
Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem (054/33.48.70)
Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem (053/68.04.51)

Ere-penningmeester
Suzanne Van der Speeten

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove (75 euro).

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove
Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: De handtekening van Maria Adriana de Boussu, Vrouw van Okegem 1656-1691.

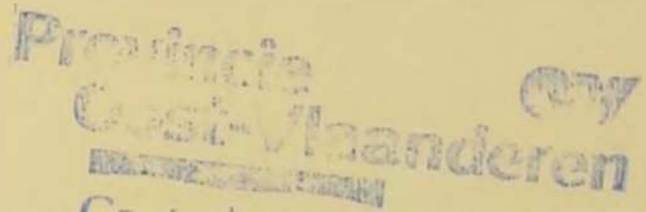

DE RELATIE VROUW/HEER VAN OKEGEM-IDEVOORDE EN DE INWONERS VAN OKEGEM IN DE 17DE EEUW EN 18DE EEUW

Herman Van Isterdael

De Okegemse schepenen hebben in de Middeleeuwen nooit veel te maken gehad met de dorpsheer. De graaf van Vlaanderen en later de landsheer zaten te ver weg om contact te hebben met de inwoners. Okegem was trouwens maar een miniem deel van het vorstelijk domein. De Vorst als dorpsheer werd te Okegem vertegenwoordigd door de baljuw van Aalst. De baljuw van Aalst benoemde onder meer de schepenen die de heerlijkheid bestuurden en er ook recht spraken over de inwoners.

Dat veranderde in het jaar 1638 toen Glaude de Boussu de heerlijkheid Okegem in leenpand kocht van de Vorst. Ze was reeds vrouw van de heerlijkheid Idevoorde, een enclave te Okegem, en had als verblijfplaats het kasteel te Liedekerke[1].

Vanaf ongeveer het midden van de 17de eeuw treffen we de naam van de Vrouw of Heer van Okegem-Idevoorde regelmatig aan in het overgebleven archief van de heerlijkheid en vooral dan in de rekeningen. Veel archief is echter niet meer beschikbaar. De spreekwoordelijke "tand des tijds" heeft lelijk huisgehouden in het Okegems archief én in het archief van de Heren en Vrouwen van Okegem. Maar toch pogen we op basis van de schaarse teksten de relatie Vrouw of Heer van de heerlijkheid Okegem met de schepenen en inwoners te achter-

[1] We spreken steeds over het kasteel **te Liedekerke** hoewel de burcht - het kasteel op het grondgebied van Denderleeuw lag.

halen. Waren de Heren/Vrouwen geliefd of gevreesd? Hadden ze oog voor de belangen van de inwoners van hun heerlijkheid of gingen hun eigen belangen voor?

In de zeventiende eeuw zijn vrouwen bezitter van de heerlijkheid Okegem-Idevoorde. Eerst Glaude de Boussu (1638-1656) en nadien haar nicht Maria Adriana de Boussu (1656-1691). Het zijn twee ongehuwde adellijke dames. Het navolgende verhaal gaat ook en vooral over deze periode. In 1672 werd namelijk een wettelijke dam opgeworpen tegen al te grote aanspraken van Heren en Vrouwen van heerlijkheden op de financiële draagkracht van hun onderhorigen. Het zijn vooral de dorpsrekeningen die ons inlichtingen verschaffen over het geld van de Okegemse belastingbetaler dat in de zakken van de bezitter van de heerlijkheid verdween. En dat verdwijnen gebeurde op meer dan één manier.

In de achttiende eeuw volgen de heren en vrouwen elkaar zo vlug op dat er praktisch geen sprake meer is van enige band. De heerlijkheden Okegem en Idevoorde werden in de loop van de achttiende eeuw vier maal gekocht en verkocht. Een heerlijkheid was koopwaar waar een markt voor was. Rijk geworden burgers kochten een heerlijkheid om een zekere status te verwerven. Niet minder dan elf Heren en Vrouwen volgden elkaar in de loop van de achttiende eeuw te Okegem op. Bovendien leden de meeste bezitters van de heerlijkheid aan een acute geldnood wat het respect ook al niet erg zal bevorderd hebben.

De Vrouw van Okegem was allereerst de baas in haar heerlijkheid. Zij benoemde en ontsloeg de baljuw (haar vertegenwoordiger en politieofficier) en de schepenen (tegelijkertijd bestuurders en rechters) van Okegem naar eigen goeddunken. Deze macht verplichtte potentiële Okegemse gezagsdragers om in de

gunst van de Vrouw/Heer te komen en te blijven. Indien ze uitverkoren wilden worden als lid van de schepenbank om zo deel te kunnen nemen aan de machtsuitoefening te Okegem konden en mochten ze niet ingaan tegen de persoon die hen benoemde. De dorpsrekeningen leveren ons de duidelijkste aanwijzingen in welke mate de schepenen zich dienstbaar opstelden tegenover de bezitters van de heerlijkheid.

Vervoerdiensten

De Vrouw deed beroep op Okegemse ingezetenen om vervoerdiensten voor haar te doen. Het is geen verplichting en de betrokkenen worden vergoed voor de dienst. De kosten van de vervoerdiensten worden echter wel afgewenteld op de Okegemse gemeenschap en de betaling gebeurde met belastinggeld. De Okegemse schepenen hieven immers jaarlijks een bepaalde som als belasting om de kosten van het bestuur te dekken.

Meestal pendelden de Vrouwen tussen Liedekerke en Brussel, plaatsen waar de Vrouw verbleef. Te Okegem bezat de Vrouw geen woning, het verblijf op de motte te Idevoorde was sinds de 15de eeuw vervallen en verdwenen.

We sprokkelen uit de rekeningen: in 1652 kreeg Cornelis De Wenne 3 gulden voor een rit naar Brussel, in 1659 leverde Joos Waegeman de jonge, een paard voor vervoer naar Brussel, in 1661 ging Gillis Van Ginderdueren met een paard de bagage afhalen van de Vrouw te Brussel. Dergelijke uitgaven komen in praktisch alle rekeningen voor: 1669, 1670 (stenen gaan halen voor de Vrouw), 1671 (14 gulden 3 stuiver kosten).

In 1672 vaardigde de vorst een reglement uit voor het bestuur van de plattelandsdorpen. Daarin staat onder artikel 54 "*Soo wy*

van ghelijcken verbieden aen alle Heeren, ende Vrouwen vande vooseyde opene steden ofte prochien, hemlieden insetenen te doen doene voor hun eenighe croweyen, ofte redemptie van diere, ten waere hebbende recht oft titel ter contrarien, oft dat d'insetenen vrywilligh de selve croweyen wilden doen buyten obligatie"[2]. Het komt neer op het volgende: de dorpsheren of -vrouwen mogen van hun inwoners geen diensten eisen tenzij die in hun rechtstitels uitdrukkelijk vermeld worden.

Het mag u geen verwondering baren. Het 54ste artikel van het reglement werd te Okegem niet toegepast. Jarenlange gebruiken verdwijnen niet van de ene op de andere dag. Het aantal diensten voor de Vrouw vermindert nochtans sterk en blijkbaar wezen de schepenen de taak op kosten van de gemeenschap aan de laagst biedende toe. Degene die het minst vroeg mocht de dienst uitvoeren. Op 14 oktober 1685 haalde men 'Mevrouw deser prochie' in Brussel af. Dit gebeurde eveneens op 4 februari 1686.

In de 18de eeuw zijn dergelijke karweien te Okegem zo goed als verdwenen. Eén keer vonden we nog zo'n post in de rekening. In 1705 reed Jan De Boeck twee keer naar Charleroi om kalk te halen '*ten behouve van den heer der prochie*'. Het kostte de inwoners van Okegem 18 gulden[3].

---

[2] *Placcaetboecken van Vlaenderen*, deel III, f° 353-367, *Reglement van den platten lande* 30.07.1672.

[3] Om enigszins een beeld te krijgen van de waarde van het geld vergelijken we met de lonen. Een arbeider op het platteland verdiende toen 12 stuivers per dag zonder eten. Indien de baas voor eten zorgde kreeg de arbeider de helft of 6 stuivers per dag. Indien we met het dagloon van 12 stuivers rekenen is 18 gulden gelijk aan 30 daglonen van een inwoner van Okegem of ongeveer anderhalve maand loon.

Maar het omgekeerde kwam ook voor. In 1642 waren de Okegemse schepenen in een proces verwikkeld tegen de schepenen van Denderhoutem over de verdeling van kosten voor logementen van militairen. Op 14 juli 1642 moesten de Okegemse schepenen aanwezig zijn op het proces te Gent. Ze kregen de koets van de Vrouw twee dagen ter beschikking om naar Gent te reizen.

Geschenken

Het 49ste artikel van het "*Reglement van den platten lande*" van 1672 verbood verder alle soorten giften vanwege de dorpsbesturen aan om het even wie en van welke stand ook.

Vóór 1672 liep het op dit gebied soms de spuigaten uit. Okegem was in de zeventiende eeuw op gebied van giften aan de dorpsvrouw geen unicum. In alle dorpen en steden werden de plaatselijke Heren en Vrouwen met geschenken en vrijstellingen van belasting bedacht. Op sommige plaatsen gebeurde dit nog in de tweede helft van de 18de eeuw en was direct ingrijpen van de hogere overheid nodig om dit misbruik van belastinggeld te stoppen.

In de dorpsrekening van het jaar 1656 lezen we dat de toenmalige schepenen niet minder dan 202,5 gulden aan de Vrouw van Okegem schonken. In de rekening van dat jaar betaalden de belastingplichtigen van Okegem in totaal 3408 gulden 16 stuiver aan belasting. De geschonken som maakte dus iets minder dan 6 % van de totale inkomsten uit. Het moet wel gezegd, dergelijke hoge som was uitzonderlijk. Ik vermoed dat het te maken heeft met de aankoop van een kostelijk geschenk en enige feestelijkheden bij het aantreden van Maria Adriana de Boussu als nieuwe Vrouw van Okegem en Idevoorde. In

1692 schonk men bijvoorbeeld ook een paard aan de opvolger van Maria Adriana de Boussu.

Giften rechtvaardigden de schepenen in de rekeningen steeds als uitgave met verwijzing naar diensten die de Vrouw bewees aan de "prochie". Meestal zijn die diensten niet nader omschreven zodat we vermoeden dat het, in ieder geval na 1672, om verdoken giften ging.

In 1656 betaalden de schepenen 170 gulden[4] in handen van *"Anne woonende in thuys van jonkvrouwe van Aussy tot Liedekercke"*. Ze hadden haar deze som beloofd voor een "*courtoisie*" of geschenk indien ze erin slaagde de verblijfskosten van een kapitein en zijn gevolg te Okegem te verminderen. De Vrouw van Okegem stamde uit de hogere adel en had blijkbaar relaties in de kringen die ervoor konden zorgen dat dergelijke kosten beperkt bleven. De totale besparing voor de Okegemse belastingbetaler kon ik spijtig genoeg niet berekenen. Indien er trouwens na die forse gift nog sprake kon zijn van besparing! In datzelfde jaar werden op kosten van de inwoners aan de Vrouw nog 150 houten staken, 2 koppels duiven en 100 kloppelingen (licht uitgeschudde schoven graan) geleverd.

Een jaar zoals 1659 lijkt eerder normaal. Eén vervoerdienst zoals hoger vernoemd en schenkingen van 1 voer hooi (5 gulden met het vervoer), kippen (2 gulden 10 stuiver) en een lam (4 gulden).

---

[4] Onthouden we in ieder geval om de hoogte van deze som in te schatten dat een landarbeider bruto 150 gulden per jaar kon verdienen. Deze 170 gulden is dus meer dan een jaarloon van de doorsnee Okegemnaar.

In 1670 gingen de weduwe Cornelis Straetman en de weduwe Jan De Braeckeleer met haar zoon Jan naar Denderleeuw op grond (in de wijmenier) van de Vrouw werken. De lonen werden betaald uit de kas van het dorp. De Vrouw stuurde werklui naar Okegem, vermoedelijk om aan haar hoeve te werken. Deze vier mannen kregen toelating van de schepenen om pinten te drinken in de herberg van Jan De Schrijver op kosten van de dorpskas.

Na 1672 is op dit vlak eveneens niets veranderd. We sommen op:
- 1675: vervoer van 1 voer haver naar Brussel (6 gulden) en schenking van 2 lammeren voor diensten aan het dorp.
- 1677: schenking van 2 schapen (17 gulden) voor veelvuldige diensten.
- 1680: schenking van 4 koppels kippen (2 gulden 16 stuiver), een lam (3 gulden 12 stuiver), een snoek en 2 vissen.
- 1681: schenking van 2 vissen (5 gulden).
- 1682: schenking van een lam (3 gulden 12 stuiver).
- 1683: schenking van 50 gulden voor veelvuldige diensten toen het Franse leger te Okegem huishield o.a. voor het schrijven van brieven en zenden van boden. In de marge van deze uitgavenpost schreven de controleurs van de rekening dat haar tussenkomsten gebeurden op verzoek van de Okegemse schepenen en dat dit in de toekomst niet meer herhaald mocht worden.
- 1687: schenking van 2 vissen (3 gulden 2 stuiver).
- 1691: schenking van 1 karper (1 gulden).
- 1692: schenking van een paard (152 gulden 8 stuiver) aan Karel Louis Antoon, graaf van Boussu. Ze doen deze gift aan de heer voor bewezen diensten aan de 'prochie' en voor de diensten 'die ze nog verhopen te genieten'.

De familieleden van Maria Adriana de Boussu, vrouw van 1656 tot 1691, bedacht men soms ook met een of ander geschenk. Ze deelden bovendien in het eerbetoon. Haar neef graaf Filip de Boussu, geboren in 1646 en reeds baron van Liedekerke vanaf 1656, was te Okegem welbekend. Hij was ook de vermoedelijke erfgenaam en opvolger van Maria Adriana na haar overlijden. In 1668 beloofde men Filip een 'courtoisie' of geschenk voor verscheidene tussenkomsten die hij deed te Aalst ten gunste van de Okegemse inwoners. Het bedrag is in de rekening niet ingevuld. In 1669 kreeg Filip 100 kloppelingen (5 gulden) als geschenk van de Okegemse schepenen aangeboden. In 1671 kreeg hij er 350 (12 gulden 5 stuiver). In de achttiende eeuw zijn de giften volledig uit de rekeningen verdwenen.

Benoeming van nieuwe schepenen

De benoeming van nieuwe schepenen leidde tot uitgaven. In het reglement van 1672, artikel 3, werd het geven van geschenken aan de heren of vrouwen, op welke wijze ook, bij de vernieuwing van de schepenbank verboden. De schepenen zweerden zelfs dat ze niets gaven, direct noch indirect, om het ambt te verkrijgen. Dit was een herhaling van een reglement uit het jaar 1627.

In 1668 werden in de rekening twee keer uitgaven aan de Vrouw geboekt, in totaal voor 48 gulden. Tien gulden als "*courtoisie ordinaire*" beloofd voor het vernieuwen van de schepenbank en 38 gulden zonder verdere uitleg. De dienstboden van Maria Adriana de Boussu deelden in de feestvreugde te Okegem. De kamerjuffrouw 'juffrouw de cieure' en de knecht Guilliam Beeckman krijgen iets in handen gestopt en drinken mee met de pas benoemde schepenen (5 gulden 1,5 stuiver).

En na 1672? Blijkbaar is er niet veel veranderd. Kwade gewoonten lijken moeilijk uit te roeien. Op 1 augustus 1688 betaalden de schepenen 48 gulden voor het vernieuwen van de schepenbank, waarbij vermeld wordt dat de vorige schepenen reeds vier jaar in functie waren en dat de Vrouw enige diensten bewezen had om deze som te verrechtvaardigen.

Eerbetoon

Bij het overlijden van familieleden van de Vrouw wordt ook te Okegem gerouwd. In 1669 luidde de koster gedurende 22 dagen twee keer per dag de klokken voor wijlen de gravin van Boussu[5]. In 1685 wordt 24 dagen geluid door koster Jan Vernaillen voor graaf Filip de Boussu, te beginnen vanaf 28 december[6]. De uitgave van deze post wordt door de controleurs van de rekening met enig voorbehoud goedgekeurd. In 1691-1692 werd gedurende zes weken dagelijks geluid na het overlijden van Maria Adriana de Boussu, vrouw van Okegem. Te Okegem verzorgde de pastoor eveneens een uitvaartdienst.

Belastingbetaling

Ieder die grond bewerkte en de oogst ervan binnenhaalde was verplicht bij te dragen in de belastingen. Wanneer de Vrouw of Heer van de heerlijkheid gronden in eigen gebruik hield werd daarop ook belasting omgeslagen.

---

[5] Oud gemeentearchief Okegem, nr. 22, dienstjaar 1668. Vermoedelijk heeft deze uitgave plaatsgehad in 1669.

[6] Volgens stamreeksen is Filip Louis de Hennin-Liétard overleden in 1688.

Vanaf 1680 zien we een nefaste ontwikkeling op belastinggebied. In dat jaar werd voor de eerste keer de belasting op gronden van de Vrouw te Okegem als oninbare posten ingeschreven ("in remisen") in de rekeningen. Het gaat om belangrijke oppervlakten. In 1680 lag 5 bunder (6 hectare 15 are) vogelwei en onverpacht. Er kon geen belasting op geheven worden. In de jaren die volgden worden steeds de Aalstberg (10 dagwand of 3 hectare 7 are) en een weide in de Venningen (45 roeden) vernoemd. Een eigenaardige zaak omdat we bijvoorbeeld vernemen dat in 1685 de grond wel bewerkt werd en dat een oogst binnengehaald werd. De auditeurs van de rekening schrappen de post en geven terecht opdracht de belasting te innen. Nadien laten ze de belasting passeren als oninbaar nadat de bewerkers van de grond verklaard hadden dat ze de grond niet in pacht bezaten maar hem bewerkten in opdracht van de Vrouw van Okegem. Het moet eerlijk gezegd worden, de gewone man kon op dergelijk begrip niet rekenen. Mogelijks enigszins verveeld met deze zaak voegden de dienende schepenen dan een verklaring toe.

In 1689 kreeg de Vrouw vrijstelling van belasting voor de grote diensten voor de prochie in deze troebele tijden, in 1690 'voor diensten'. Ondertussen verpachtte de Vrouw deze gronden belastingvrij aan een pachter. Zo kon ze een pachter aantrekken voor haar gronden en in ieder geval ook een hogere pachtprijs krijgen. Het was dus een echt gesjoemel.

Na het overlijden van de Vrouw poogden de schepenen nog achterstallige belastingen te recupereren. Ze lieten zich optekenen als schuldeisers en vroegen voorrang op alle andere schuldeisers. In 1703 verkocht een curator de gronden. De belasting op de voormalige gronden van de Vrouw is later nooit meer als oninbare post in de rekeningen opgedoken!

Stilleven met stoel (prijs van de pers te Lendelede in 1977) (Christiane Vernaillen)

Voorstelling van de schilderschool van Welle (Ward Keymeulen)
Een eigen interpretatie van Aalst anno 1500 (naar een archieftekening uit de 16de eeuw). De linkergroep zijn de leden van school uit Welle, uiterst links de leraar Roger Van Den Abbeele, vooraan zittend de schilder zelf en uiterst rechts Dirk Martens als 'zwarte man'.

Ward Keymeulen aan het werk bij een Boeddhabeeld in ceramiek

Tekening van de Neerbeekstraat naar een oude zichtkaart (Gustaaf Renders)

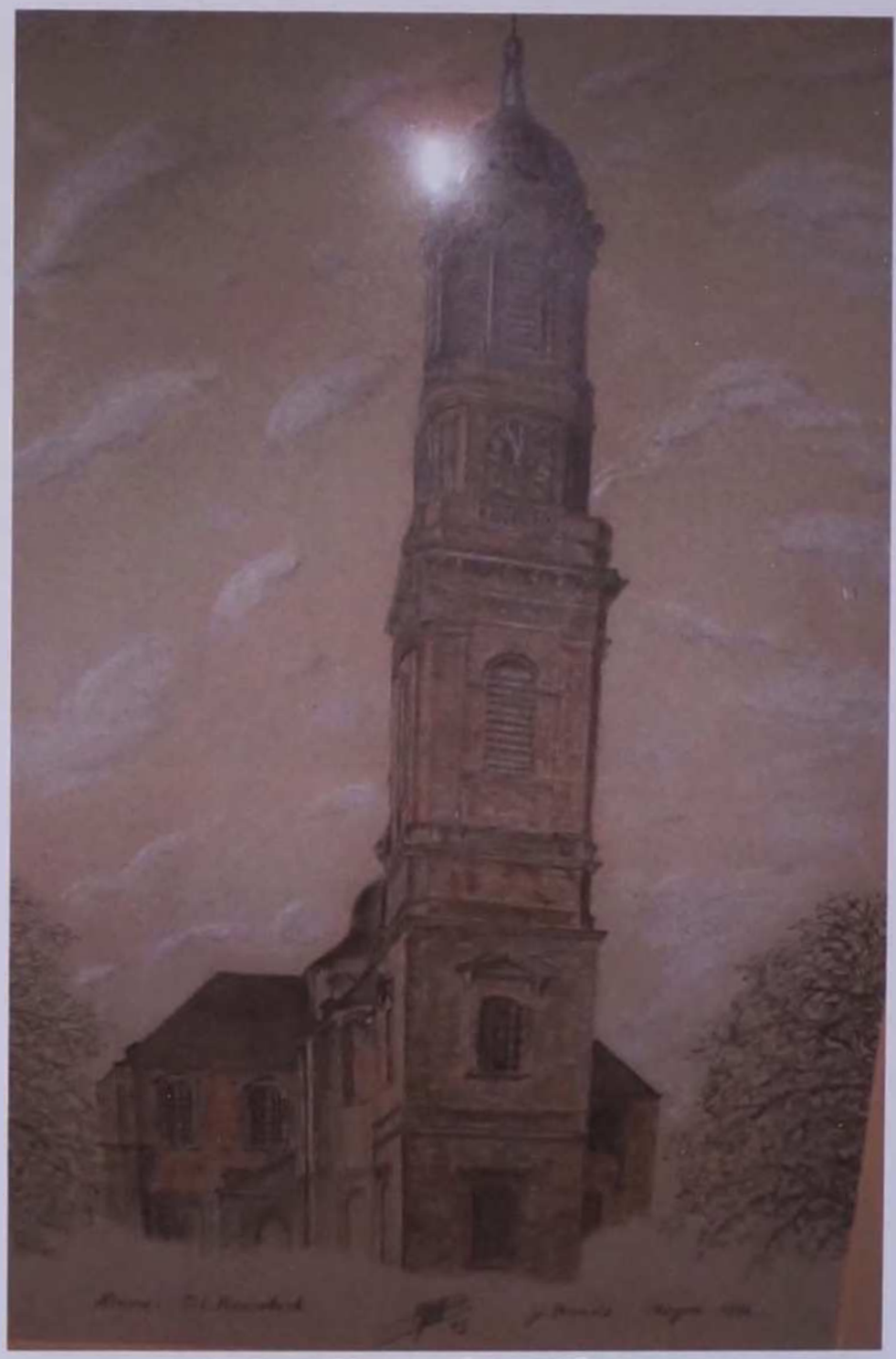

Kerk van Ninove (Gustaaf Renders)

Deze wantoestanden verdwenen te Okegem volledig in de achttiende eeuw met als enige uitzondering een karwei die in 1705 nog uitgevoerd werd. Deze evolutie was een gevolg van het verscherpte toezicht van de hogere overheid op de uitgaven van de dorpsbesturen.

Betrokkenheid bij het dorpsleven

Een ander aspect is de betrokkenheid van de Vrouw met het leven te Okegem. Kwam ze veel naar Okegem? Daarover zijn we niet ingelicht. Haar vertrouwensman en afgevaardigde te Okegem was de baljuw. Deze moest uiteraard zijn kosten niet aanrekenen voor verplaatsingen naar de Vrouw. Wel weten we dat de Vrouw regelmatig op de hoogte gehouden werd van gebeurtenissen te Okegem. Vermoedelijk raadpleegde men haar. Meermaals verzocht men haar tussenkomst om de lasten die van hogerhand op de Okegemse bevolking gelegd werden te verlichten.

Uitzonderlijk treffen we soms een uitgave aan in de rekeningen die wijst op overleg tussen de schepenen en de Vrouw. In 1677 en 1688 stuurden de Okegemse schepenen officier Gillis Van Audenroede naar Brussel om Mevrouw te gaan spreken.

Het treft dat op sommige ogenblikken de rekeningen blijk geven van enige emotie. Meestal zijn de posten onpersoonlijk: 'voor mevrauw', 'jonkvrouw deser prochie', 'aen mevrauwe'. In 1659 staat er steeds '**onse** mevrouwe', 'onse edele mevrouwe'. Kan dit verklaard worden door het feit dat Maria Adriana recentelijk in 1656 Vrouw van Okegem geworden was? Klaarblijkelijk niet, want evenzo gebeurde nog twee keer in 1677 en in 1679. Dit zijn echter de enige vermeldingen. Veel rechtstreeks contact zal Maria Adriana de Boussu met de Okegemnaren niet gehad hebben. In de brieven die ze richtte

aan de Okegemse schepenen gebruikte ze steeds de Franse taal. Het laat vermoeden dat ze de taal van de inwoners van Okegem niet machtig was.
In het uitgebreid verslag dat de pastoor van Okegem neerpende over de luisterrijke overbrenging in 1721 van de relieken van de heilige Antonius wordt met geen woord gerept over de dorpsheer. Een teken dat hij op deze plechtigheid helemaal niet aanwezig was.

Slechte betalers

Een ander aspect van de verhouding Vrouw met de inwoners van Okegem was de betaling van heerlijke renten. Deze renten, betalingen in natura en in geld, die op bepaalde percelen geheven werden en niet konden afgelost worden, hebben verscheidene inwoners van Okegem voor de rechtbank gebracht. Voor de jaren 1676-1693 beschikken we over de rollen van de rechtbank van Okegem. Welnu, de Vrouw van Okegem voerde in deze jaren de meeste procedures voor de vierschaar van Okegem.

Het laatste kwart van de 17de eeuw was een periode van economische neergang die vooral veroorzaakt werd door de menigvuldige oorlogen. Er waren oorlogen met Frankrijk in 1672-1678, 1683-1684 en 1689-1697. In deze oorlogsjaren, met heen en weer trekkende legers die op kosten van het platteland leefden en teerden, was levensbehoud en voedsel de voornaamste bekommernis. Betaling van belastingen aan de Vorst had daarenboven nog voorrang op alle andere uitgaven. De betaling van heerlijke renten aan de Vrouw werd uitgesteld tot betere tijden. De belangrijkste renteheffers te Okegem waren de Vrouw van Okegem en de abdij van Ninove. Beide hebben voortdurend moeten procederen om de inwoners van Okegem tot betaling te dwingen. De achterstallige betalingen

waren in de meeste gevallen zo hoog opgelopen dat er niets anders overbleef dan de grond waarop de rente gevestigd was openbaar te verkopen. De meeste aangeklaagden legden zich neer bij het onvermijdelijke. Ze waren grif akkoord om afstand te doen van de bewuste grond. Ze probeerden in elk geval het proces zo kort mogelijk te houden om de kosten niet verder op te drijven. De renten waren een belangrijke inkomstenbron van de Vrouw van Okegem. Daarnaast had ze nog inkomsten uit haar grondbezit te Okegem. Bovendien zat de Vrouw zelf in slechte financiële papieren en werd ze vanaf 1681 langs alle zijden belaagd door schuldeisers. In dergelijke situatie was enig mededogen voor haar schuldenaars op dat ogenblik uitgesloten.

Betrokkenheid bij het bestuur

In het jaar 1766 daagde voor de eerste keer, en voor zover bekend de enige keer, de dorpsheer op bij het afhoren van de rekening van de kerkfabriek over het jaar 1764. De rekening vertoont sporen van het actief ingrijpen van Anthon Jozef de Castro, voogd van Françoise Emanuele de Camusel, Vrouw van Okegem en Idevoorde. Waarschijnlijk is bij het afhoren van de rekening, normaal een onderonsje tussen pastoor, schepenen, baljuw en ontvanger, door de dorpsheer menige opmerking gemaakt en kritiek gespuid. Een ingrijpende wijziging is dat de rekening voortaan aangeboden wordt aan de dorpsheer: zijn naam en titels worden in de aanhef van de rekening opgesomd. De Castro is eveneens op de hoogte van de voorschriften: in de marge laat hij optekenen dat de rekening moet opgemaakt worden volgens de reglementen terzake. De uitgaven nam hij duchtig onder de loep. De pastoor moest bewijsstukken voorleggen voor sommen die hij reeds tientallen jaren als naar gewoonte ontving. Andere uitkeringen van de pastoor werden verminderd. Het salaris van de griffier voor de opmaak en het schrijven van de rekening

verminderde met een kwart. De auditierechten van burgemeester en schepenen halveerde hij tot het wettelijk voorgeschreven bedrag. Het optreden van de dorpsheer ging te Okegem niet onopgemerkt voorbij. Alle betrokkenen moesten inleveren. Het gezag van de heer was zo groot dat de gezagsdragers niet anders konden dan zijn bevelen op te volgen. Na verloop van enkele jaren stegen, op enkele uitzonderingen na, de vergoedingen terug op het niveau van vóór 1766.

Contacten met de inwoners

De baljuw, vertegenwoordiger te Okegem van de heer of vrouw, probeerde via dooppeters en doopmeters de band met de plaatselijke heren aan te halen. Zo haalde Jacob Van de Perre in 1707, 1714 en 1717 de heer van Okegem of zijn echtgenote naar de kerk van Okegem als doopheffers van drie van zijn kinderen.

Ook de latere baljuws uit de familie Hendrickx slaagden erin de heer of zijn echtgenote als dooppeter of meter voor één van hun kinderen te strikken. Zo was op 30 september 1780 Constantia Carolina Theresia de Camusel d'okegem, met verblijfplaats Brussel, meter van het Carolus Benedictus zoon van baljuw Jan Hendrickx.

De heer van het dorp nam ook het peterschap op zich van de zevende zoon uit een gezin tenminste indien de andere zes nog in leven waren. Dergelijke uitzonderlijke gebeurtenis deed zich voor te Okegem in 1752. Petrus Clotman en zijn echtgenote hadden het geluk om een zevende zoon op de wereld te zetten. Op 25 december trad de baljuw van Okegem op als dooppeter in naam van de heer van Okegem. Het kind werd Ferdinand Alexander Cornelis genoemd naar de toenmalige heer Ferdinand Alexander Jozef de Camusel

OKEGEMSE KUNSTSCHILDERS

Herman Brantegem

In *Mededelingen Heemkring Okegem* verscheen in jaargang 2007, aflevering één, een artikel over Piet Vernaillen als kunstschilder. We starten in volgende bijdrage met de overige Okegemse kunstschilders in de kijker te plaatsen. Kunstschilders die op een of andere wijze banden hebben met ons dorp.

Ward Keymeulen

Ward Keymeulen werd te Aalst geboren op 4 januari 1944 als vijfde kind uit een gezin van acht. Van kindsbeen werd hij beïnvloed door het kunstenaarsmilieu; de acht kinderen oefenden immers vroegtijdig verschillende kunsttakken uit. Begin de jaren vijftig van vorige eeuw volgde hij op zevenjarige leeftijd met zijn zuster met veel ijver de tekenlessen met potlood en houtskool in de kunstacademie van Aalst die toen gevestigd was in het Oud-Hospitaal.

In 1970 trad hij in het huwelijk met Annie Hoebeke uit Aspelare en vestigde zich in 1976 te Okegem in de Bosstraat, nu Hofstad 24. Ward werd weldra actief in het verenigingsleven van Okegem. Hij was bestuurslid en verantwoordelijk voor het sportief gebeuren in de Bond van Grote Gezinnen. Deze taak breidde zich uit tot alle verenigingen aangesloten in het Verbond Aalst, wat veel tijd in beslag nam. In 1993 gaf hij zijn ontslag en viel in een zogenaamd zwart gat. Het was op aandringen van zijn vrouw dat hij begon te schilderen. Samen met buurvrouw Simone Van der Straeten, volgde hij lessen schilderen in een vereniging van kunstschilders te Dender-

leeuw, Atelier 58 genoemd. Leraar was Roger Van Den Abbeele uit Welle[1].

In het atelier werd maar één stijl van schilderen beoefend namelijk het fijnschilderen. Het is eigenlijk een voortzetting van het academisch en classicistische schilderen, een streven naar een zo getrouw mogelijke weergave van landschappen, stillevens en portretten.

In 1993 nam hij voor de eerste maal deel aan een expositie van de vereniging die doorging in de brandweerkazerne te Denderleeuw. De volgende jaren nam hij deel aan tentoonstellingen in het Belfort te Aalst, de school in Welle en het Apostelken te Aalst.

Ward is een vrijetijdsschilder. Zijn 80-tal werken zijn bijna allemaal in privébezit of bij familieleden. Vanaf 1995 schilderde hij vooral familieportretten, vooral van zijn kinderen. Op zoek naar nieuwe uitdagingen in 2003 kwam hij bij de keramiek terecht. Zijn broer, die psycholoog was, had een keramiekatelier voor zijn patiënten. Ze leerden er boetseren en pottendraaien. De interesse was gewekt en Ward volgde een volledige opleiding in de academie van Geraardsbergen, later in die van Liedekerke waar hij lessen kreeg van de befaamde Frank Steyaert[2].

---

[1] Roger Van Den Abbeele (1931-2007) kunstschilder en restaurateur. Werkte o.a. te Jette en Welle.

[2] Frank Steyaert, Dendermondenaar, studeerde bouwkunde en keramiek aan de academie van Aalst, keramiek en juweelkunst aan de Koninklijke academie van Antwerpen en het Nationaal Hoger Instituut van Antwerpen. Sinds 1975 is hij leraar keramiek aan diverse kunstscholen: Deinze, Lokeren, Dendermonde en Liedekerke. Momenteel is hij leraar aan de kunstacademie van Dendermonde en Liedekerke. Hij is sinds 1986 lid van

In 2004 stierf Wards broer en nam hij de werking van het atelier in Hofstade over. Een zevental kunstenaars zijn nu nog actief in het atelier. In zijn huis kan men de handgevormde potten, tuinbeelden en figuren bewonderen. Tentoonstellingen van zijn werk hadden reeds plaats in de vereniging vrije tijd van de cultuurraad te Aalst en Denderleeuw.

Momenteel is Ward lesgever in tekenen en schilderen voor vrije tijd in alle stijlen te Aalst in het "Trefpunt" waar naast schilderen ook lessen over fotografie, weven en koken aan volwassenen gegeven worden. Sinds 2008 worden ook tekenen en schilderen gegeven, ingericht door de deelsector vrije tijd van de cultuurraad Aalst. Er zijn een drietal kunstenaars die de mensen begeleiden in de eerste stappen van het tekenen en schilderen.

Christiane Vernaillen

Christiane Vernaillen is te Ninove geboren op 7 september 1946. Sinds haar prille jeugd is ze geboeid door tekenen en schilderen. Bij zuster Christiane van de Zusters der H.H.Harten te Ninove volgde ze privélessen in de teken- en schilderkunst. Op 15 juli 1967 trad ze in het huwelijk met Freddy Van Eeckhout. Het gezin vestigde zich in de Leopoldstraat.

In 1973 exposeerde ze in Okegem voor het eerst haar schilderijen op een tentoonstelling die naar aanleiding van de Davidsfonds-Boekenbeurs werd ingericht. Het was meteen een groot succes. Haar werken zijn vooral landschappen uit de streek van

---

de "International Academy of Ceramics" in Genève. Hield talrijke tentoonstellingen in Europa, USA en Canada.

Ninove en kleurige bloemstukken. Ze geven een weerspiegeling van haar eigenlijke persoonlijkheid en hebben een warm coloriet. Ondertussen volgde ze als vrije leerlinge vier jaar les aan de academie voor Schone Kunsten te Aalst.

In 1975 exposeerde ze te Onkerzele en te Hasselt op het Nationaal salon van de Post waar ze lovende kritiek kreeg. 1977 was een belangrijk jaar voor Christiane. Ze nam deel aan een wedstrijd-tentoonstelling van schilder- en beeldhouwwerken van kunstenaars-postbedienden te Lendelede. Haar werk "Stilleven met stoel" werd er bekroond met de prijs van de pers uit 73 tentoongestelde werken. Vic Anciaux overhandigde haar de prijs (een kunstboek over Leonardo da Vinci). Vanaf dan is ze een veel gevraagde kunstenares en haar werken worden zelfs in het buitenland tentoongesteld o.a. te Rijsel, Rome, Hannover en Londen. In ons eigen land nam ze nog deel aan tentoonstellingen te Lokeren (1978), Izegem (1979), Etikhove (1979), Bonheiden (1979), Haaltert (1980), Koksijde (1981), Diest (1981), Welle (1984) en Okegem (1991).

In 1985 creëerde Christiane een mooie ets van het oude Sint-Jozefskapelletje. Het kapelletje moest plaats ruimen voor de aanleg van de nieuwe woonwijk in de Professor Van Vaerenbergstraat. Deze ets werd te koop aangeboden om het materiaal te kunnen bekostigen voor de bouw van de nieuwe kapel.

Christiane Vernaillen illustreerde ook in *Mededelingen Heemkring* Okegem (1983), een nummer dat handelde over kapellen en kapelletjes te Okegem, met mooie pentekeningen van de nog bestaande kapellen.

Gustaaf Renders

Gustaaf Renders is te Meerbeke geboren op 21 januari 1945. Hij huwde met Monique Montens uit Okegem en woont sinds 1968 in de Kattestraat 37 A te Okegem. Hij volgde de lagere school in het college te Ninove en had van kindsbeen af een grote aanleg voor tekenen en schilderen. Meester Borremans gaf hem in de jaren 1953 een speciale vermelding voor een olieverfschilderij. Bij het huwelijk van een familielid in 1983 maakte hij een mooie tekening en aangemoedigd door het succes besloot hij verder te tekenen met potlood. Vooral potloodtekeningen van Okegemse zichten, o.a. de Neerbeek-straat, de Kerk en de Duiventoren kwamen van zijn hand op papier.

Een eerste expositie kwam er in 1983 op de Boekenbeurs ingericht door het Davidsfonds. Het was een geweldig succes en weldra kwamen groepstentoonstellingen te Appelterre, Denderleeuw, Pamel en Meerbeke. De pers bedacht hem met lovende kritiek voor zijn tekeningen en aquarellen. In de jaren 1990 volgde hij privélessen bij Maurice Van den Abeele te Denderleeuw en begon met de kunst van het schilderen. Zijn werken zijn vooral realistische landschappen en stillevens met alle pigmentkleuren. In Denderleeuw exposeerde hij meermaals zijn schilderijen.

In de periode 1985-1995, als bestuurslid en voorzitter van het Davidsfonds te Okegem, vervaardigde hij meermaals de affiche en de uitnodigingen voor de culturele weekends en de concerten die het Davidsfonds inrichtte te Okegem.
Een periode van stilte volgde door het druk professioneel leven maar in 2002 vond hij terug de tijd om de kunstvorm van aquarellen te beoefenen. In 2006 volgde hij lessen in de academie te Ninove bij Rufin De Decker.

Frans De Schepper

Frans De Schepper is te Outer geboren op 28 oktober 1952. Het ouderlijk huis is nu een kinderboerderij in de wijk Eichem te Ninove. In de lagere school was Frans een zeer goed tekenaar. Deze kunstgave gaf hem de inspiratie om pentekeningen van landschappen en gebouwen te tekenen. Zo zijn tientallen werken van zijn hand in privébezit. Hij huwde met Christa Timmermans en kocht een woning in 1977 in de Leopoldstraat 73 te Okegem, die hij smaakvol renoveerde.

Marie-Louise Witterzeel, een kunstschilderes uit de Nederwijk te Ninove, stimuleerde hem tot schilderen. Ze gaf hem penselen, verf en doeken mee naar huis en Frans schilderde zijn eerste werk (een zonsondergang). Dit werk heeft nu nog een belangrijke plaats in zijn huis. Zijn landschappen en zonsondergangen zijn impressionistisch getint met warme kleuren. Hij schildert vooral als hobby en volgde geen academische lessen.

Piet Vernaillen en Christiane Vernaillen nodigden hem uit om zijn werken ten toon te stellen op de Geschenkenbeurs 1981 van het Davidsfonds te Okegem. De tekening op de uitnodiging van de tentoonstelling ontwierp hijzelf. Frans is nu enkele maanden gepensioneerd ambtenaar en hoopt nu wat meer tijd te hebben om zijn hobby verder te kunnen uitoefenen.

Wordt vervolgd.

INHOUD

De relatie vrouw/heer van Okegem-Idevoorde en de inwoners van Okegem in de 17de eeuw en 18de eeuw 1
door Herman Van Isterdael

Okegemse kunstschilders 19
- Ward Keymeulen
- Christiane Vernaillen
- Gustaaf Renders
- Frans De Schepper

door Herman Brantegem